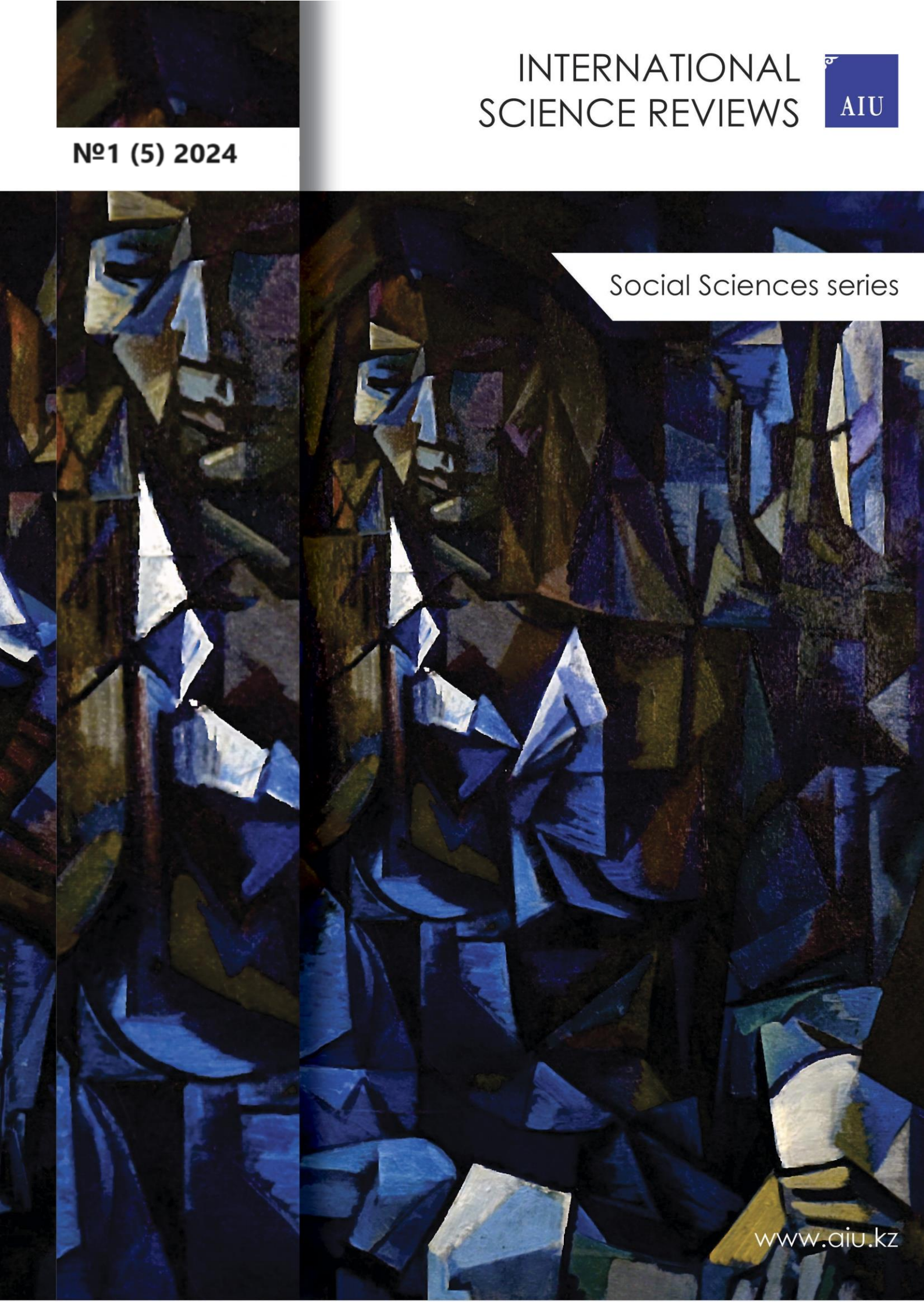

INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS

№1 (5) 2024

Social Sciences series

International Science Reviews

Social Sciences series

Published since 2020

No. 1 (5) / 2024

Astana 2024

International Science Reviews. Social Sciences series
журналының редакциялық алқасы

БАС РЕДАКТОР

- **Амандыкова Сауле Кошкеновна**, заң ғылымдарының докторы, профессор, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);

БАС РЕДАКТОРДЫҢ ОРЫНБАСАРЫ

- **Ибраева Айгерим Ергалиевна** – PhD, әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдары жоғары мектебінің деканы, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);

РЕДАКТОРЛАР:

- **Хайрмуханмедов Нурбек Исабаевич**, PhD, құқық жоғары мектебінің деканы, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
- **Смагулова Зубиранш Калыбековна**, PhD, экономика жоғары мектебінің деканы, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
- **Ахмадиева Жанна Куанышевна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, Педагогика институтының директоры, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
- **Яцек Залесны**, заң ғылымдарының докторы, профессор, Варшава университеті (Польша);
- **Милен Балтов**, PhD, профессор, Бургас еркін университеті (Болгария);
- **Ришард Пукала**, PhD, профессор, студенттер жұмыс жөніндегі проректор, Бронислав Маркевич қолданбалы ғылымдар мемлекеттік университеті (Польша);

-
- **Шаляпин Олег Васильевич**, педагогика ғылымдарының докторы, Новосибирск мемлекеттік педагогикалық университетінің профессоры (Ресей);
 - **Нағымжанова Қарақат Мұқашқызы**, педагогика ғылымдарының докторы, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті (Қазақстан);
 - **Аленов Марат Амрадинович**, заң ғылымдарының докторы, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Аймурзина Бағлан Төлегенқызы**, экономика ғылымдарының докторы, профессор, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Нурмагамбетов Аманжол Мағзумович**, заң ғылымдарының докторы, профессор, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Анафинова Мадина Латыповна**, филология ғылымдарының кандидаты, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Жұмабаева Заида Ефимовна**, педагогика ғылымдарының кандидаты, профессор, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Окутаева Сауле Төлегеновна**, PhD, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Самарханов Талант Нұржақыпұлы**, PhD, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Сейсекенова Айнаш Байкенженовна**, филология ғылымдарының кандидаты, Астана халықаралық университеті (Қазақстан);
 - **Шахметова Назира Аханқызы**, филология ғылымдарының кандидаты, Астана халықаралық университеті (Қазақстан).
-

International Science Reviews. Social Sciences series

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

- **Амандыкова Сауле Кошкеновна** – доктор юридических наук, профессор, Международный университет Астана (Казахстан)

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

- **Ибраева Айгерим Ергалиевна** – PhD, декан Высшей школы социально-гуманитарных наук, Международный университет Астана (Казахстан);

РЕДАКТОРЫ:

- **Хайрмуханмедов Нурбек Исабаевич**, PhD, декан высшей школы права, Международный университет Астана (Казахстан);
- **Смагулова Зубираш Калыбековна**, PhD, декан высшей школы экономики, Международный университет Астана (Казахстан);
- **Ахмадиева Жанна Куанышевна**, кандидат педагогических наук, доцент, директор педагогического института, Международный университет Астана (Казахстан);
- **Яцек Залесны**, доктор юридических наук, профессор, Варшавский университет (Польша);
- **Милен Балтов**, PhD, профессор, Бургасский свободный университет (Болгария);
- **Ришард Пукала**, PhD, профессор, проректор по работе со студентами, Государственный университет прикладных наук Бронислава Маркевича (Польша);
- **Шаляпин Олег Васильевич**, доктор педагогических наук, профессор, Новосибирский государственный педагогический университет (Россия);

-
- **Нагымжанова Каракат Мукашовна**, доктор педагогических наук, Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева (Казахстан);
 - **Аленов Марат Амрадинович**, доктор юридических наук, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Аймурзина Баглан Толегеновна**, доктор экономических наук, профессор, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Нурмагамбетов Аманжол Магзумович** – доктор юридических наук, профессор, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Анафинова Мадина Латыповна**, кандидат филологических наук, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Жумабаева Зайда Ефимовна**, кандидат педагогических наук, профессор, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Окутаева Сауле Толегеновна**, PhD, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Самарханов Талант Нуржакыпович**, PhD, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Сейсекенова Айнаш Байкенженовна** кандидат филологических наук, Международный университет Астана (Казахстан);
 - **Шахметова Назира Аханқызы**, кандидат филологических наук, Международный университет Астана (Казахстан).
-

Editorial team of the journal
International Science Reviews. Social Sciences series

CHIEF EDITOR

- **Saule Amandykova**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Astana International University (Kazakhstan)

DEPUTY CHIEF EDITOR

- **Aigerim Ibrayeva**, PhD, Dean of the Higher School of Social Sciences and Humanities, Astana International University (Kazakhstan);

EDITORS:

- **Nurbek Khairmukhanmedov**, PhD, Dean of the Higher School of Law, Astana International University (Kazakhstan);
- **Zubirash Smagulova**, PhD, Dean of the Higher School of Economics, Astana International University (Kazakhstan);
- **Zhanna Akhmadiyeva**, Candidate of Pedagogical Sciences, Director of the Pedagogical Institute, Astana International University (Kazakhstan);
- **Jacek Zalesny**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Warsaw University (Poland);
- **Milen Baltov**, PhD, Professor, Burgas Free University (Bulgaria);
- **Ryszard Pukała**, PhD, Professor, Vice-Rector for Student Affairs, Bronislaw Markiewicz State University of Applied Sciences (Poland);
- **Oleg Shalyapin**, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Novosibirsk State Pedagogical University (Russia);
- **Karakat Nagymzhanova**, Doctor of Pedagogical Sciences, L.N. Gumilyov Eurasian National University (Kazakhstan);

- **Marat Alenov**, Doctor of Legal Sciences, Astana International University (Kazakhstan);
- **Baglan Aimurzina**, Doctor of Economic Sciences, Professor, Astana International University (Kazakhstan);
- **Amanzhol Nurmagambetov**, Doctor of Legal Sciences, Professor, Astana International University (Kazakhstan);
- **Madina Anafinova**, Candidate of Philology, Astana International University (Kazakhstan);
- **Zaida Zhumabaeva**, Candidate of Pedagogical Sciences, Professor, Astana International University (Kazakhstan);
- **Saule Okutayeva**, PhD, Astana International University (Kazakhstan);
- **Talant Samarkhanov**, PhD, Astana International University (Kazakhstan);
- **Ainash Seisekenova**, Candidate of Philological Sciences, Astana International University (Kazakhstan);
- **Nazira Shahmetova**, Candidate of Philology, Astana International University (Kazakhstan).

Editorial address: 8, Kabanbay Batyr avenue, of.316, Astana, Kazakhstan, 010000

Tel.: (7172) 24-18-52 (ext. 316)

E-mail: aiu.socialscience@yandex.kz

International Science Reviews

Social Sciences series

Owner: Astana International University

Periodicity: quarterly

Circulation: 500 copies

«INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS»
Social Sciences Series 2024 / №1

МАЗМҰНЫ

Секция
ҚҰҚЫҚ

<u>Т.Қ.Садықов</u> БИ ТӨРЕЛІПІ ЖӘНЕ АЗАМАТТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ МЕН БОСТАНДЫҚТАРЫ.....	15
<u>Е.Қ.Жүнісбаев, М.А.Аленов</u> ҚАШЫҚТЫҚТАН САТЫП АЛУ – САТУ ШАРТЫН ЖАСАУ СӘТІН АНЫҚТАУ МӘСЕЛЕСІ.....	20
<u>А.Б.Алмазұлы, Л.К.Амандықова</u> ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ЗАҢНАМАСЫ БОЙЫНША АВТОРЛЫҚ ҚҰҚЫҚТЫ ҚОРҒАУДЫҢ ҚАЗІРГІ ЗАМАНҒЫ ТЕТІКТЕРІ.....	28
<u>Ә.Ә.Әлімжанов, С.Н.Сарсенова</u> ЖАРЫЛҒЫШ ЗАТТАРДЫҢ ҚОРШАҒАН ОРТАҒА ӘСЕРІ ТУРАЛЫ.....	35
<u>А.Д.Нурпеисова, М.К.Журунова</u> ЕҢБЕК ҚАТЫНАСТАРЫНДАҒЫ КЕМСІТУШІЛІКТЕН ҚҰҚЫҚТЫҚ ҚОРҒАУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	43
<u>А.Е.Түбина, А.К.Елүбекова</u> ҚАЗАҚСТАНДА ӘЙЕЛДЕРДІҢ ҚҰҚЫҚТАРЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУДІҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	50
<u>Е.О.Жағалбай, Ж.Д.Сеилханов</u> АТЫС ҚАРУЫНЫҢ ЗАҢСЫЗ АЙНАЛЫМЫНЫҢ КРИМИНАЛИСТИКАЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫ ЖАСЫРУ ТӘСІЛДЕРІ: ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҚЫЛМЫСТЫҚ КОДЕКСІН ТАЛДАУ.....	59
<u>А.Е.Мусаинов, Е.С.Жамбаев</u> ОРҒАНДАР МЕН ЛАУАЗЫМДЫ ТҰЛҒАЛАРДЫҢ КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ-ҚҰҚЫҚТЫҚ ЖАУАПКЕРШІЛІГІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУҒА ШЕТЕЛ МЕМЛЕКЕТТІК КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ СӨТТАРДЫҢ ҚАТЫСУ НЫСАНДАРЫ.....	67
<u>А.А.Нуркебаев, Г.К.Кульшарбекова</u> АДАМ МЕН АЗАМАТТЫҢ БОСТАНДЫҚ ПЕН ЖЕКЕ БАСЫНА ҚОЛ СҰҒЫЛМАУШЫЛЫҚҚА КОНСТИТУЦИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҒЫ.....	77

**Секция
ЭКОНОМИКА ЖӘНЕ ҚАРЖЫ**

<u>Т.М.Үсенбаев</u> ҚАЗАҚСТАНДА ИНВЕСТИЦИЯЛАУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ БАҒАЛЫ ҚАҒАЗДАР НАРЫҒЫН ДАМУДЫҢ ПРОБЛЕМАЛАРЫ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	85
<u>С.Ж. Галиев</u> ЖАҢҒЫРТУ КОНЦЕПЦИЯСЫ ПОЗИЦИЯСЫНАН БЕЙІМДІ ЭКОНОМИКА.....	92
<u>А.М.Касымбекова, С.Т.Окутаева</u> КӨШБАСШЫЛЫҚТЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҮШІН БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУ.....	106
<u>М.Д.Мукажанова, Г.А.Кадырова</u> КОРПОРАТИВТІК ЭТИКА ЖӘНЕ СТРАТЕГИЯЛЫҚ КӨШБАСШЫЛЫҚ: КО RU PHARMA МЫСАЛЫНДАҒЫ КӨЗҚАРАС.....	112
<u>П.И.Казаку, Г.К.Байбашева</u> ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БАҚ ҚЫЗМЕТІН РЕТТЕУ ЖАЛҒАН АҚПАРАТТАН ҚОРҒАУ ТӘСІЛІ РЕТІНДЕ.....	121
<u>А.А.Усипбеков</u> БАНК ЖҮЙЕСІ: ОТАНДЫҚ ЖӘНЕ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕ.....	127
<u>Н.Е. Абдильдинова</u> ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ ҚАУІПСІЗДІГІ: ҚАЗІРГІ ЖАҒДАЙЫ ЖӘНЕ БОЛАШАҒЫ.....	137

**Секция
ӘЛЕУМЕТТІК ГУМАНИТАРЛЫҚ ҒЫЛЫМДАР**

<u>А.Ж.Айтбай, Ә.Е.Ибраева</u> ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ПЕН ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ҮШІН БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ЖАҢА ПЕРСПЕКТИВАЛАР.....	148
---	-----

**Секция
ПЕДАГОГИКА**

<u>Н.А.Ырымбаева</u> ЦИФРЛЫҚ ЭТИКЕТ СТУДЕНТТЕРДІҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДЫҢ ШАРТЫ РЕТІНДЕ.....	157
--	-----

«INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS»
Social Sciences Series 2024 / №1

СОДЕРЖАНИЕ

**Секция
ПРАВО**

<u>Т.Қ.Садықов</u> ПРАВОСУДИЕ, ПРАВА И СВОБОДЫ ГРАЖДАН.....	15
<u>Е.К.Жүнісбаев, М.А.Аленов</u> ВОПРОС ОПРЕДЕЛЕНИЯ МОМЕНТА ЗАКЛЮЧЕНИЯ ДОГОВОРА ДИСТАНЦИОННОЙ КУПЛИ-ПРОДАЖИ.....	20
<u>А.Б.Алмазұлы, Л.К.Амандыкова</u> СОВРЕМЕННЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЗАЩИТЫ АВТОРСКИХ ПРАВ ПО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	28
<u>Ә.Ә.Әлімжанов, С.Н.Сарсенова</u> О ВЛИЯНИИ ВЗРЫВЧАТЫХ ВЕЩЕСТВ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ.....	35
<u>А.Д.Нурпеисова, М.К.Журунова</u> НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ПРАВОВОЙ ЗАЩИТЫ ОТ ДИСКРИМИНАЦИИ В ТРУДОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ.....	43
<u>А.Е.Тубина, А.К.Елубекова</u> АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРАВ ЖЕНЩИН В КАЗАХСТАНЕ	50
<u>Е.О.Жағалбай, Ж.Д.Сеілханов</u> КРИМИНАЛИСТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ НЕЗАКОННОГО ОБОРОТА ОГНЕСТРЕЛЬНОГО ОРУЖИЯ И СПОСОБЫ ЕГО СОКРЫТИЯ: АНАЛИЗ УГОЛОВНОГО КОДЕКСА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	59
<u>А.Е.Мусаинов, Е.С. Жамбаев</u> ФОРМЫ УЧАСТИЯ КОНСТИТУЦИОННЫХ СУДОВ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН В РЕАЛИЗАЦИИ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ ОРГАНОВ И ДОЛЖНОСТНЫХ ЛИЦ.....	67
<u>А.А.Нуркебаев, Г.К.Кульшарбекова</u> КОНСТИТУЦИОННЫЕ ПРАВА ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА НА СВОБОДУ И ЛИЧНУЮ НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬ.....	77

**Секция
ЭКОНОМИКА и ФИНАНСЫ**

<u>Т.М.Үсенбаев</u> ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ЦЕННЫХ БУМАГ КАК ИНСТРУМЕНТА ИНВЕСТИРОВАНИЯ В КАЗАХСТАНЕ.....	85
---	----

С.Ж. Галиев АДАПТИВНАЯ ЭКОНОМИКА С ПОЗИЦИИ КОНЦЕПЦИИ МОДЕРНИЗАЦИИ.....92

А. М.Касымбекова, С.Т.Окутаева РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЛИДЕРСТВА.....106

M.D.Mukazhanova, G.A.Kadyrova КОРПОРАТИВНАЯ ЭТИКА И СТРАТЕГИЧЕСКОЕ ЛИДЕРСТВО: ВЗГЛЯД НА ПРИМЕРЕ КО RU PHARMA.....112

П.И.Казаку, Г.К.Байбашева РЕГУЛИРОВАНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СМИ В КАЗАХСТАНЕ КАК СПОСОБ ЗАЩИТЫ ОТ НЕДОСТОВЕРНОЙ ИНФОРМАЦИИ.....121

А.А.Усипбеков БАНКОВСКАЯ СИСТЕМА: ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ПРАКТИКА И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ.....127

Н.Е. Абдильдинова ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ КАЗАХСТАНА: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....137

Секция СОЦИАЛЬНЫЕ ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ

А.Ж.Айтбай, Ә.Е.Ибраева НОВЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА И ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ.....148

Секция ПЕДАГОГИКА

Н.А.Ырымбаева ЦИФРОВОЙ ЭТИКЕТ КАК УСЛОВИЕ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ.....157

«INTERNATIONAL SCIENCE REVIEWS»
Social Sciences Series 2024 / №1

CONTENT

Section
LAW

<u>T.K.Sadykov</u> JUSTICE, RIGHTS AND FREEDOMS OF CITIZENS.....	15
<u>E.K.Zhunisbaev, M.A.Alenov</u> THE ISSUE OF DETERMINING THE MOMENT OF CONCLUSION OF THE REMOTE PURCHASE AND SALE AGREEMENT.....	20
<u>A.B.Almazuly, L.K.Amandykova</u> MODERN MECHANISMS OF COPYRIGHT PROTECTION UNDER THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	28
<u>A.A.Alimzhanov, S.N.Sarsenova</u> ON THE IMPACT OF EXPLOSIVES ON THE ENVIRONMENT.....	35
<u>A.D.Nurpeisova, M.K.Zhurunova</u> SOME ISSUES OF LEGAL PROTECTION AGAINST DISCRIMINATION IN EMPLOYMENT RELATIONS.....	43
<u>A.E.Tubina, A.K.Yelubekova</u> TOPICAL ISSUES OF ENSURING WOMEN'S RIGHTS IN KAZAKHSTAN.....	50
<u>E.O.Zhagalbai, Zh.D.Seilkhanov</u> CRIMINALISTIC ASPECTS OF ILLEGAL FIREARMS CIRCULATION AND CONCEALMENT METHODS: ANALYSIS OF THE CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN.....	59
<u>A.E.Musainov, E.S.Zhambaev</u> FORMS OF PARTICIPATION OF CONSTITUTIONAL COURTS OF FOREIGN COUNTRIES IN THE IMPLEMENTATION OF CONSTITUTIONAL AND LEGAL RESPONSIBILITY OF BODIES AND OFFICIALS.....	67
<u>A.A.Nurkebaev, G.K.Kulsharbekova</u> THE CONSTITUTIONAL RIGHT OF A PERSON AND A CITIZEN TO FREEDOM AND PERSONAL INVIOABILITY.....	77

Section ECONOMICS AND FINANCE

<u>T.M.Usenbayev</u> PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF THE SECURITIES MARKET AS AN INVESTMENT TOOL IN KAZAKHSTAN.....	85
<u>S. Zh.Galiev</u> ADAPTIVE ECONOMY FROM THE PERSPECTIVE OF THE MODERNIZATION CONCEPT.....	92
<u>A.M.Kasymbekova, S.T.Okutaeva</u> THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION SKILLS IN YOUNGER STUDENTS FOR THE FORMATION OF LEADERSHIP	106
<u>M.D.Mukazhanova, G.A.Kadyrova</u> CORPORATE ETHICS AND STRATEGIC LEADERSHIP: A LOOK AT THE EXAMPLE OF KO RU PHARMA.....	112
<u>P.I.Kazaku, G.K.Baibasheva</u> REGULATION OF MEDIA ACTIVITIES IN KAZAKHSTAN___AS A WAY TO PROTECT FROM INCORRECT INFORMATION.....	121
<u>A.A.Usypbekov</u> THE BANKING SYSTEM: DOMESTIC PRACTICE AND FOREIGN EXPERIENCE.....	127
<u>N.E.Abdildinova</u> ENERGY SECURITY OF KAZAKHSTAN: CURRENT STATE AND PROSPECTS.....	137

Section SOCIAL HUMANITIES

<u>A.Zh.Aitbay, A.E.Ibrayeva</u> NEW PERSPECTIVES FOR THE EUROPEAN UNION AND CENTRAL ASIA IN THE FIELD OF EDUCATION.....	148
--	-----

Section PEDAGOGY

<u>N.A.Yrymbayeva</u> DIGITAL ETIQUETTE AS A CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' INFORMATION COMPETENCE.....	157
---	-----

ЕУРОПАЛЫҚ ОДАҚ ПЕН ОРТАЛЫҚ АЗИЯ ҮШІН БІЛІМ БЕРУ САЛАСЫНДАҒЫ ЖАҢА ПЕРСПЕКТИВАЛАР

Айтбай А.Ж.,¹ Ибраева Ә.Е.²

Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар мектебінің магистранты

Astana International University

E.mail: aitbaya@inbox.ru

²PhD докторы, Әлеуметтік-гуманитарлық ғылымдар мектебінің доценті

Astana International University

Түйін. Зерттеу 1985 жылы Erasmus құрылғаннан бастап Erasmus+, Tempus және Alfa сияқты кешенді бағдарламаларды құруға дейінгі кезеңді қамтитын Еуропалық Одақтың (ЕО) жоғары білім беру бастамаларының трансформациялық траекториясын көрсетеді. ЕО-ның жұмсақ күшіне баса назар аудара отырып, Мәтін тілдік білім берудегі күш-жігерді, Болон процесінің жаһандық әсерін және аймақаралық ынтымақтастықтың эволюциясын зерттейді. Баяндаудың шарықтау шегі "Еуропа-2020" стратегиясы және Erasmus+ шеңберіндегі бастамаларды шоғырландыру болып табылады, бұл ЕО-ның жаһандық ынтымақтастыққа, мәдени алмасуға және оның дипломатиялық және даму бағдарламаларын қалыптастырудағы жоғары білімнің орталық рөліне деген тұрақты міндеттемесін көрсетеді.

Кілт сөздер: білім, Erasmus, Tempus, Орталық Азия, Еуропалық Одақ.

КІРІСПЕ

Еуропалық Одақ (ЕО) мен Орталық Азия арасындағы жоғары білім саласындағы өзара іс-қимыл ЕО-ның жаһандық қызметіндегі маңызды тарауды білдіреді. ЕО-ның өз шекарасынан тыс ынтымақтастықты кеңейту жөніндегі күш-жігері аясында Erasmus және Erasmus+ бағдарламалары Орталық Азия елдерінде академиялық ұтқырлықты, мәдени алмасуды және бірлескен бастамаларды ілгерілетуде маңызды рөл атқарды.

Орталық Азия елдерінің Erasmus бағдарламаларына кірігуі білім беру байланыстарын нығайту және өзара түсіністікке жәрдемдесу жөніндегі стратегиялық қадамды белгіледі. Бұл бағдарламалардың түлектері жалпы еуропалық сәйкестікті қалыптастыруға ықпал ететін Еуропадағы мәдени интеграцияның қатысушылары ретінде қарастырылады. Сонымен қатар, ол Орталық Азиядағы білім беру жүйелерін дамытуды қолдау, оларды халықаралық стандарттар мен практикаға сәйкестендіру құралына айналды.

Сонымен қатар, 1990 жылы басталған Tempus бағдарламасы Орталық Азия елдерінің жоғары білім беру жүйесіндегі өзгерістерге ықпал етуде шешуші рөл атқарды. Еуропалық құндылықтарды тарату және қаржылық ресурстармен

қамтамасыз ету арқылы Temprus Орталық Азияның жоғары оқу орындарын біртұтас Еуропалық құрылымға сәйкестендіруге ықпал етті.

ЕО-Орталық Азия қатынастарының кең контекстінде жоғары білім саласындағы ынтымақтастық мәдени алмасу мен адами капиталды дамытуға көпір ретінде қызмет етеді. Серіктестік неғұрлым өзара байланысты және үйлестірілген білім беру ландшафтын құруға, ортақ құндылықтарды ілгерілетуге және Орталық Азия аймағының жалпы әлеуметтік-экономикалық дамуына үлес қосуға бағытталған. ЕО осы бірлескен бағдарламаларға инвестиция салуды жалғастыра отырып, бұл Орталық Азия елдерімен байланысты нығайтып қана қоймай, бүкіл әлем бойынша өзара байланысты білім беру кеңістіктерінің желісін құрудың кең мақсатына қол жеткізуге ықпал етеді.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

1991 жылы Еуразия құрлығының қақ ортасында болған КСРО ыдырауымен, бес жас республика пайда болды, бұл - Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан. Осы кезеңде Орталық Азия өңірі елдерінің сыртқы саясаты қалыптаса бастады және оның геосаяси құрылымы қалыптасты. Орталық Азия мемлекеттері Еуропалық Одақты маңызды одақтас ретінде бекітті. Серіктестік және ынтымақтастық туралы келісім Еуропалық Одақ пен Орталық Азия арасындағы саясатқа, экономикаға және мәдениетке қатысты ынтымақтастықтың негізін қалаған негізгі құрал болды. 1996 жылы. Еуропалық Одақ 1999 жылы күшіне енген Қазақстанмен, Қырғызстанмен және Өзбекстанмен серіктестік және ынтымақтастық туралы келісімдер жасады. Сонымен қатар, Еуропалық Одақ 1998 жылы Түркіменстанмен және 2004 жылы Тәжікстанмен келісімге қол қойды. Құжаттар тараптардың екіжақты қарым-қатынасты нығайтуға деген жалпы ұмтылысы туралы куәландырды [1, 155-бет].

2015 жылы Қазақстан кеңейтілген әріптестік пен ынтымақтастық туралы жаңа келісім жасасты [2], бұл оның Еуропалық одақпен қарым-қатынасында айтарлықтай ілгерілеуді белгіледі. Осы Келісім 2020 жылғы 1 наурызда күшіне енді.

2019 жылы Қырғыз Республикасы мен Еуропалық Одақ кеңейтілген серіктестік пен ынтымақтастық туралы келісімге ресми түрде қол қойды. Алайда, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстан әлі де Еуропалық Одақпен өздерінің кеңейтілген келісімдері бойынша жұмысты аяқтау үстінде.

Білім беру саласындағы ынтымақтастық Еуропалық Одақ (ЕО) мен Орталық Азия республикалары арасындағы ынтымақтастықтың маңызды саласы болып табылады. Еуропалық Одақ Еуропалық Одақтың Орталық Азия үшін стратегияларында көрсетілгендей, білім беруді өңір елдерімен ынтымақтастықтың негізгі саласы ретінде анықтады-ЕО мен Орталық Азия арасындағы жаңа әріптестік стратегиясы (2007-2013) және ЕО-ның Орталық Азиядағы жаңа стратегиясы: берік әріптестік үшін жаңа мүмкіндіктер (2019).

1990 жылдардан бастап Еуропалық Одақ Орталық Азия елдеріндегі жоғары білімге ерекше назар аударды. Кеңес Одағы ыдырағаннан кейін 2013 жылға дейін Еуропалық tempus бағдарламасы, сондай-ақ университеттерде оқуға арналған Трансеуропалық ұтқырлық бағдарламасы ретінде белгілі, аймақ елдерінің жоғары білім беру жүйелерін нығайтуда маңызды рөл атқарды.

Tempus бағдарламасы Еуропалық қоғамдастық Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығына (ТМД) техникалық көмек көрсету үшін іске қосқан TACIS бағдарламасының маңызды құрамдас бөлігі болды. Бағдарламаның негізгі мақсаттары экономикалық реформаларды қолдау, осы елдердегі демократиялық қоғамдардың дамуына жәрдемдесу және жоғары білім беру саласындағы ынтымақтастыққа жәрдемдесу болды [3, 380-бет].

Бұл бастама Еңбек нарығының өзгеріп отыратын талаптарына жауап беретін біліктілікті бағалаудың стандартталған жүйелерімен (қысқа циклды, бакалавр, магистр және ғылым докторы дәрежелерін қоса алғанда) Еуропада бірыңғай жоғары білім беру жүйесін құруға бағытталған Болон процесіне сәйкес реформаларды жақтады. Tempus бағдарламасының мақсаты ЕО-ға мүше мемлекеттердің де, еуропалық емес серіктес елдердің де қатысуымен жоғары білім беру саласындағы ынтымақтастық желісін құру болды. 1994-1999 жылдар аралығында Орталық Азияның бес еліне бөлінген бағдарламаны қаржыландыру 17,7 миллион еураны құрады. 2000 жылдан 2007 жылға дейін бюджет 31,2 миллион еуроға дейін өсті. Бұл сома 100 миллион еураны құрады, ал 2008-2013 жылдар аралығында ол 50 миллион еураны құрады [4]. Tempus тұжырымдамасы аясында Еуропа мен Орталық Азиядағы колледждермен көптеген қос дипломдық бағдарламалар құрылды. Сонымен қатар, бұл жаңа бағалау жүйесін құруға ықпал етті [5, 16-бет].

Темпус бағдарламасы Жоғары білім беруді жаңғыртуға және оның Орталық Азия елдеріндегі мазмұнына айтарлықтай әсер етті. Оқу бағдарламаларын әзірлеу жобаларының нәтижесінде көптеген жаңа пәндер енгізілді, білім беру ресурстары құрылды және оқытудың тиімділігін арттыру үшін озық технологиялар енгізілді. Сонымен қатар, университеттер мен кәсіби сала арасында берік байланыс орнатылып, университеттердегі әкімшілік жүйелер жаңартылды. Аймақ елдері еуропалық жоғары білім кеңістігіне интеграцияның артуын бастан кешірді. Сонымен қатар, Tempus бағдарламасы бірнеше аймақтық tempus бастамалары арқылы Орталық Азияның бес елі арасындағы ынтымақтастықтың дамуына әсер етті. Сонымен қатар, Tempus аймақаралық бастамалар арқылы посткеңестік кеңістіктегі аймақ мемлекеттері мен басқа елдер арасындағы дипломатиялық байланыстардың дамуына ықпал етті. 2008 жылдан бастап аймақ елдері Ресей Федерациясымен 14 жобаға қатысты [6, 117-бет].

2007 жылы Орталық Азияда жаңа Erasmus Mundus бағдарламасы басталды. Erasmus Mundus-студенттердің, ғылыми зерттеушілердің және педагогикалық қызметкерлердің өзара әрекеттесуін жеңілдететін бағдарлама. Erasmus Mundus-

бұл еуропалық жоғары білімнің сапасын арттыру және Еуропадан тыс елдермен серіктестік арқылы жеке адамдар мен мәдениеттер арасындағы пікірталастар мен түсіністікке ықпал ету мақсатында жоғары білім беру саласындағы ынтымақтастық пен ұтқырлыққа ықпал ететін бастама. 2009-2013 жылдарға арналған Erasmus Mundus бағдарламасын қаржыландыру шамамен 1 миллиард долларды құрады. Орталық Азия елдеріне 350-ге жуық стипендия тұрақты түрде таратылды. Erasmus Mundus (2009-2013) бағдарламасын жүзеге асыру 1-әрекеттен бастап көптеген бастамаларды жүзеге асыруды қамтыды. 2-іс-қимыл шеңберінде бірлескен магистрлік және докторлық бағдарламалар. 3-әрекет еуропалық және еуропалық емес жоғары оқу орындары арасында серіктестік орнатуды қамтиды, бұл студенттерге шетелде оқу үшін стипендия беруді қамтиды. Мақсат-Еуропаның жаһандық білім беру орталығы ретіндегі тартымдылығын арттыру және еуропалық жоғары білім беруді кеңінен енгізуге ықпал ету [6].

2004 жылдан 2013 жылға дейін, 1-іс-қимыл шеңберінде. Орталық Азия елдерінен барлығы 102 студент магистр дәрежесін алу үшін стипендия алды. 2004-2010 жылдар аралығында аймақтан барлығы 8 бакалавриат студенті стипендиат ретінде таңдалды және оларға сабақ беру немесе зерттеу жүргізу үшін ғалым болып жұмыс істеу ұсынылды. Сонымен қатар, 2010-2013 жылдар аралығында докторантурада оқу үшін Орталық Азиядан үш адам стипендиат ретінде таңдалды.

Erasmus Mundus бағдарламасы шеңберінде Еуропалық Одақ пен Орталық Азия елдері арасындағы ынтымақтастық қызметкерлердің кәсіби өсуіне ықпал етті және қатысушы жоғары оқу орындары арасындағы халықаралық ынтымақтастықтың әлеуетін нығайтты. Сонымен қатар, олар әр білім деңгейінде қызметкерлер мен студенттердің алмасуына ықпал етті, осылайша олардың жеке білімі мен қабілеттерін кеңейтті [7]. Erasmus Mundus бағдарламасының айқын артықшылығы, А. Садецкая Erasmus Mundus бағдарламасына қатысу ЕО елдері үшін де, үшінші елдер үшін де өзара тиімді деп санайды. Бұл білім беру бағдарламаларының, Дағдылар мен білімдердің өзара алмасуына ықпал ететіндігімен, сондай-ақ болашақ ынтымақтастық үшін қажет мәдениетаралық диалог пен өзара түсіністікке ықпал ететіндігімен түсіндіріледі. Бағдарлама студенттерге, оқытушыларға және әкімшілік қызметкерлерге қазіргі әлемде қажет құнды дағдыларды игеруге мүмкіндік беретін нәтижелердің тұрақтылығын қамтамасыз етуге арналған.

Еуропалық Одақтың Erasmus+ бағдарламасын Еуропалық парламент 2013 жылдың 19 қарашасында қабылдады. Ол білімге, кәсіби дайындыққа, жастарды дамытуға және спортқа бағытталған. Жаңа бағдарлама Еуропалық Одақтың алдыңғы бағдарламаларының көптеген бастамаларын біріктіреді (Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius, Grundtvig, Erasmus Mundus, Tempus, Alfa, Edulink және т. б.) кандидаттар үшін қолда бар мүмкіндіктерді түсінуді жақсарту мақсатында. Бастама бюджеті 14,7 миллион еуроны құрайтын 2020 жылдан бастап

жеті жыл бойы әзірленді. Бағдарлама үш негізгі компоненттен тұрды: халықаралық несиелік ұтқырлық (ICM) және Erasmus Mundus магистратурасы; жоғары білім беру әлеуетін арттыру (ННН); және реформа саясатын қолдау. Сонымен қатар, спорт саласында екі қосымша акция және Орталық Азия елдерінің жоғары оқу орындары мен азаматтарына мүмкіндік беретін Жан Моне бағдарламасы өткізілді.

Негізгі әрекетке қатысу компоненті ретінде 1. 2015-2019 жылдар кезеңінде Орталық Азия үшін бөлінген қаражат Халықаралық кредиттік ұтқырлықтың жалпы бюджетінің 4%-дан астамын құрады. Бұл қор Еуропа мен Орталық Азия арасындағы 1100-ден астам бірлескен жобаларды жүзеге асыруға ықпал етті, оған барлығы 7395 студент, зерттеушілер мен қызметкерлер қатысты. 2014-2019 жылдар аралығында Орталық Азия елдерінен келген мекемелердің Erasmus Mundus бірлескен 12 магистрлік бағдарламасына қатысуының жалпы 20 жағдайы тіркелді. Қазақстандағы КИМЭП Университеті Орталық және Шығыс Еуропаны, Ресей мен Еуразияны (IMCEERES) зерттеу жөніндегі халықаралық магистрлік бағдарламаның негізгі серіктесі болды. Бағдарламаға қатысқан қалған 19 ұйым Орталық Азияның бес елінің қауымдастырылған серіктестері болды. Орталық Азия елдерінен барлығы 343 студент осы кезеңде бакалавриатта оқу үшін Erasmus Mundus стипендиясына ие болды. Алушыларды елдер бойынша бөлу келесідей: Қазақстан-176, Қырғызстан - 70, Өзбекстан - 68, Түрікменстан - 7 және Тәжікстан-22.

2014-2019 жылдар аралығында Жан Моне жобасы бойынша 1500 сәтті ұсыныс жасалды. Оның ішінде 11 жоба Орталық Азиядан, атап айтқанда Қазақстан, Қырғызстан және Өзбекстаннан болды. Бұл жобалар 8 модуль мен 3 бөлімді енгізуді көздеді [8].

2007 жылы ЕО мен Орталық Азия арасындағы жаңа серіктестіктің қабылдануы аймақтағы ЕО үшін жаңа көзқарас пен мақсаттар әкелді, бұл ынтымақтастықтың жоғары деңгейіне көшуді белгіледі. Осы стратегия аясында жоғары және кәсіптік білімге баса назар аудара отырып, Еуропалық білім беру бастамасы басталды. Ол Болон процесімен интеграцияға баса назар аударады. ЕО–Орталық Азия білім беру платформасы көптеген бастамалардың, соның ішінде Tempus және Erasmus Mundus бағдарламаларын жаңартудың арқасында құрылды. Сонымен қатар, ЕО-ның білім беруді дамыту саласындағы ішкі процестері Орталық Азия елдерінің қажеттіліктерін ескере отырып Түзетілді. Білім беру бастамасы үш негізгі элементті қамтыды: ЕО білім беру платформасының саяси диалогы–Орталық Азия, Tempus, Erasmus Mundus қамтитын бағдарламалық компонент, Болон процесі, Еуропалық оқыту қоры және CAREN желісін құру және Еуропалық Одақ пен Орталық Азияның бірлескен күш-жігерін қамтитын ақпараттық-коммуникациялық іс-шаралар.

Орталық Азия білім беру платформасы (CAPO) - бұл Еуропалық комиссиядан қаржылық қолдау алатын бастама. Орталық Азия үшін Еуропалық

білім беру бастамасы (EEI) Орталық Азия елдері үкіметтерінің білім беру жүйелерін жаһанданған әлемнің талаптарына, сондай-ақ өңірдің әрбір елі мен оның қоғамының нақты қажеттіліктеріне сәйкес келтіруде шешуші рөл атқарды [9].

ЕО–Орталық Азия білім беру платформасын құрудың мақсаты білім беруге қатысты мәселелер бойынша Орталық Азия елдерімен саяси диалогты кеңейту болды. Білім беру платформасы ұлттық билікті қаржыландырудың бар перспективалары туралы хабардар ету құралы ретінде қосымша жұмыс істеді, сондай-ақ оларға бастамаларды әзірлеуге және іске асыруға көмектесті.

Өңгіме өзара әрекеттесудің үш деңгейін қамтыды:

Білім беру бастамасы шеңберінде Министрлік кеңестерді шақыру, онда комиссия Еуропалық Одақтың төрағалық етуші елімен және Орталық Азия министрліктерінің өкілдерімен бірге жоғары білім беру саласындағы саяси өзгерістерді талқылап, зерделеді.

Орталық Азия елдерінің басшылығымен өңірлік деңгейдегі техникалық жұмыс тобының кеңестерін өткізу.

- Орталық Азия елдеріне қолжетімді білім беру мүмкіндіктерін кеңейту мақсатында білім беруді жаңғыртуды талқылау үшін ұлттық деңгейде диалог ұйымдастыру. Білім беру бастамасы шеңберінде бүкіл Орталық Азия бойынша қолданыстағы ұйымдарды пайдалана отырып, еуропалық зерттеу орталықтарының желілері құрылды [10].

Еуропалық Одаққа мүше мемлекеттер, атап айтқанда Латвия, Польша және Румыния жобаны жүзеге асыруға айтарлықтай үлес қосты. 2015 жылғы маусымда Ригада Орталық Азия мен Еуропалық Одақ елдерінің Білім министрлерінің инаугурациялық кездесуі өтті. Кездесуді сол кезде ЕО Кеңесіне төрағалық еткен Латвия жүргізді. Кездесу бірлескен коммюнике шығарумен және Саро жобасының келесі кезеңі үшін жоспарланған іс-шараларды баяндай отырып, Қазақстан, Қырғызстан, Тәжікстан, Түрікменстан және Өзбекстанның жоғары лауазымды тұлғалары мен Еуропалық Одақтың алдын ала Жол картасын мақұлдауымен аяқталды.

Еуропалық Одақ пен Орталық Азия Білім министрлерінің екінші шақырылымы 2017 жылғы 23 маусымда Астана қаласында өтті. Іс-шара айтарлықтай жетістікке жетті, бұл министрлер мен делегаттардың Астана декларациясын қабылдауына әкелді. Бұл декларация болашақ ынтымақтастықтың негізі болып табылады, оның ішінде біліктілік шеңбері (NQF), сапаны қамтамасыз ету және аккредиттеу (QA), жұмыспен қамту және еңбек нарығының қажеттіліктері, оқытудың инновациялық әдістері, білім беру жүйелерін қаржыландыру, жастардың зорлық-зомбылықпен радикалдануын болдырмау сияқты әр түрлі салалардағы ынтымақтастық пен диалогтың басымдылығына баса назар аударылады.білім беру және гендерлік теңдік [11].

Еуропалық Одақ Еуропалық Кәсіптік оқыту қорының күш-жігерінің арқасында кәсіптік білім беруді қолдауда маңызды рөл атқарды. Бұл ұйым Орталық Азия, Шығыс Еуропа, Балқан және Таяу Шығыс сияқты әртүрлі аймақтарда оқу процесін жалғастыруға көмектесуде маңызды рөл атқарды. Қор өңірдегі білім беру жүйелері мен еңбек нарығының талаптары арасындағы сәйкессіздікті жою мақсатында Орталық Азиядағы кәсіптік білім беру секторында жұмыс істеді. Қордың мақсаты Еуропалық Одақ институттарына техникалық және бюджеттік көмекті кеңейтуге және оны бақылауға, сондай-ақ өңірлік ынтымақтастықты нығайтуға көмек көрсету болды.

Білім Орталық Азия елдерінің прогресінде шешуші рөл атқарады, өйткені ол қазіргі заманғы сын-қатерлерді тиімді шеше алатын және әлеуметтік және ғылыми жетістіктерге ілесе отырып, оларға бейімделе алатын болашақ сарапшыларды тәрбиелеуге жауапты. Жоғары білімнің негізгі мақсаты-адамдарға өздеріне тән қабілеттерді зерттеуге және дамытуға ықпал ету, сондай-ақ олардың өмірлік шешімдер қабылдау кезінде жеке автономия мен жауапкершілікті түсінуі мен қабылдауына ықпал ету арқылы өзін-өзі тануға көмектесу. Жеке өсу процесінде маманның дайындығы мен шеберлігі жетілдіріліп, оның бәсекеге қабілеттілігіне, кәсіби бейімделуіне және мансаптық өсуіне кепілдік беріледі. Орталық Азия елдері өздерінің білім беру жүйелерін Еуропалық Одақтың стандарттарына, атап айтқанда ЕО-мен ынтымақтастықты кеңейту мақсатында Болон процесінің талаптарына сәйкес келтірді. Орталық Азияда ЕО білім беру бағдарламаларын (Tempus, Erasmus Mundus, Erasmus+, Jean Monnet) енгізу көпжақты форматта жоғары білім беру саласындағы өңірлік ынтымақтастықтың белсенді дамуына әкелді. Ынтымақтастық білім беру саласындағы өзара тиімді бастамалар үшін перспективалардың кең спектрін және өсіп келе жатқан әлеуетті көрсетеді. Ынтымақтастық институционализацияның үлкен дәрежесімен және жаңа формасымен ерекшеленеді және білім мен кәсіби дайындыққа қатысты мәселелер бойынша жақсы ұйымдастырылған саяси дискурсты қамтиды. Еуропалық Одақ пен Орталық Азия арасындағы өзара іс-қимыл тәжірибе мен үлгілі әдістермен жиі алмасуды, білім беру мен саясаттағы прогресті бағалауды, маңызды мәселелерді зерттеуді, ғылыми зерттеулерді және кең және нақты тақырыптар бойынша білім алмасуды қамтиды.

ҚОРЫТЫНДЫ

Қорытындылай келе, Еуропалық Одақтың (ЕО) жоғары білім беру бастамаларының жолы орталықтандырылмаған күш-жігерден жаһандық әсер ететін, соның ішінде Орталық Азия үшін де жан-жақты бағдарламалар жасауға дейінгі тамаша эволюцияны көрсетеді. 1985 жылы Erasmus-тан бастап бұл бастамалар ЕО-дағы академиялық ұтқырлыққа ықпал етіп қана қоймай, олардың әсерін Орталық Азия сияқты аймақтарға кеңейтті. Тілдік білім мен мәдени бағдарламаларда көрінетін ЕО-ның жұмсақ күші оның әлемдегі жағымды

имиджіне ықпал етті. Ынтымақтастыққа деген ұмтылыс Erasmus+ шеңберінде әртүрлі бағдарламаларды біріктіруде айқын көрінеді. ЕО экономикалық қиындықтарды жеңе отырып, оның жоғары білімге деген адалдығы жаһандық ынтымақтастық пен өзара түсіністікке стратегиялық инвестицияларды білдіреді.

ӘДЕБИЕТТЕР

1. Dadabayeva, Z.A. (2011). New European Policy in Central Asia. Actual Problems of Europe. 3. p. 153-178.
2. Cooperation with the European Union. Retrieved 15 January, 2024 from <http://www.mfa.kz/ru/contentview/sotrudnichestvo-s-evropejskim-soyuzom>
3. Bogatyreva, O.N. (2020). Implementation of European educational programs in the context of Kazakhstan's policy in the field of higher education (1995-2018). Scientific dialogue. 5. p. 376-392.
4. Peyruz, S. (2019). A New Look at EU Assistance to the Education Sector in Central Asia. Briefing EUCAM № 37. 11 p. Retrieved 15 January, 2024 from <https://eucentralasia.eu/ru/2019/06/reconsidering-eu-education-assistance-to-central-asia-ru/>
5. Piter, D. (2010). Education Initiative in Central Asia. Europe-Central Asia Monitoring. 16 p. Retrieved 19 January, 2024 from <https://eucentralasia.eu/ru/2010/02/the-eu-central-asia-education-initiative-ru/>
- Paramonov, V.V., Stokov, A.V., Abduganiva, Z.A. (2017). Impact of the European Union on Central Asia: Overview, Analysis and Forecast. Almaty: Fond im. Fridrikha Eberta. 117 p.
6. Erasmus Mundus Programme. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. Retrieved 16 January, 2024 from https://eacea.ec.europa.eu/sites/2007-2013/erasmus-mundus-programme_en
7. From Erasmus Mundus to Erasmus+ Central Asia (May 2014). Erasmus Mundus Publications. Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. Retrieved 18 January, 2024 from https://eacea.ec.europa.eu/node/2863_en
8. EU-Central Asia academic cooperation through Erasmus+. Retrieved 18 January, 2024 from https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/sites/erasmusplus2/files/centralasia-regional-erasmusplus-2019_en.pdf
9. Astana Declaration. Center for the Bologna Process and Academic Mobility of the Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan]. Retrieved 19 January, 2024 from https://enic-kazakhstan.kz/ru/bologna_process/documents
10. Mak Keyb, R., Ruffio, F., Tiberi, K. (2014). The main achievements of the TEMPUS program in the countries of Central Asia 1994-2013. 58 p. Retrieved 16 January, 2024 from http://publications.europa.eu/resource/cellar/ac6ecbab-0775-4a79-96a4-576f19c53dbc.0001.03/DOC_2
11. Central Asian Education Platform (CAEP). Retrieved 19 January, 2024 from <https://www.caep-project.org/ru>

НОВЫЕ ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА И ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ

Аннотация: Исследование отражает трансформационную траекторию инициатив Европейского союза (ЕС) в области высшего образования, охватывающую период с момента основания Erasmus в 1985 году до создания комплексных программ, таких как Erasmus+, Tempus и Alfa. Подчеркивая мягкую силу ЕС, в тексте исследуются усилия в области языкового образования, глобальное влияние Болонского процесса и эволюция межрегионального сотрудничества. Кульминацией повествования является стратегия "Европа-2020" и консолидация инициатив в рамках Erasmus+, что свидетельствует о неизменной приверженности ЕС глобальному сотрудничеству, культурному обмену и центральной роли высшего образования в формировании его дипломатических программ и программ развития.

Ключевые слова: образование, Erasmus, Tempus, Центральная Азия, Европейский союз.

NEW PERSPECTIVES FOR THE EUROPEAN UNION AND CENTRAL ASIA IN THE FIELD OF EDUCATION

Abstract: Research encapsulates the transformative trajectory of European Union (EU) higher education initiatives, spanning from the inception of Erasmus in 1985 to the establishment of comprehensive programs like Erasmus+, Tempus, and Alfa. Emphasizing the EU's soft power, the text explores language education efforts, the Bologna Process's global impact, and the evolution of interregional collaborations. The narrative culminates in the Europe 2020 strategy and the consolidation of initiatives under Erasmus+, signifying the EU's enduring commitment to global collaboration, cultural exchange, and the central role of higher education in shaping its diplomatic and developmental agendas.

Keywords: education, Erasmus, Tempus, Central Asia, European Union.